

Пилипчук Д. М.
Національний авіаційний університет, Київ

ЗВ'ЯЗОК АНТИЦИПАЦІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ З ІНДИВІДУАЛЬНО-ТИПОЛОГІЧНИМИ ОСОБЛИВОСТЯМИ СТУДЕНТІВ-АВІАДИСПЕТЧЕРІВ

Прогностична компетентність є професійно-важливою якістю авіадиспетчера. Специфіка діяльності вимагає прогнозування можливих ситуацій з метою подальшого впливу на ситуацію та хід подій.

Виділяють декілька підходів до визначення поняття «антиципація»: 1) здатність живого організму підготуватися до реакції на певну подію до її появи (на думку П. К. Анохіна, це здатність системи в тій чи іншій формі передбачити розвиток явищ і результатів дії), що зазвичай виражається в певній позі чи русі та забезпечується механізмом акцептора результатів дії; 2) здатність людини уявити можливий результат дії до моменту її здійснення, у тому числі вирішення мисленнєвого завдання (це визначення запропонував В. Вундт у XIX ст.). Н. П. Ничипоренко та В. Д. Менделевич розглядають поняття «антиципаційні здібності» як здатність індивіда з високим ступенем вірогідності прогнозувати розвиток подальших подій і діяти відповідно до розрахунку у часі та просторі.

Успішність прогностичної діяльності забезпечується певним станом і характеристиками внутрішніх ресурсів особистості, що включають конституціонально обумовлені якості (особливості нервової системи та темпераменту), когнітивні ресурси (пізнавальні процеси, формально логічний і соціальний інтелект), афективний, вольовий і поведінковий потенціали особистості.

Кожен індивід має генетично обумовлені особливості функціонування нервової системи. Ці особливості детермінують відмінності у характері реагування на одні й ті ж зовнішні подразники, утворюють ґрунт для формування поведінки. Властивості нервової системи разом із властивостями психофізіологічних функцій – одні з важливих факторів формування індивідуальних характеристик трудової діяльності.

Тип вищої нервової діяльності детермінує темперамент людини. Тип вищої нервової діяльності – це поєднання індивідуально набутих та вроджених властивостей процесів збудження і гальмування. Такими властивостями нервових процесів є сила, врівноваженість, рухливість та лабільність. Сила нервових процесів – це властивість нервових клітин зберігати працездатність при довготривалій дії зовнішніх подразників. Врівноваженість процесів збудження і гальмування – це співвідношення їх сили. Рухливість нервових процесів характеризується швидкістю їх виникнення і зміни на протилежний процес. Лабільність визначає швидкість виконання одноманітних дій і визначається тривалістю періода відновлення нервових клітин.

Мета нашого дослідження полягає у встановленні ролі індивідуально-типологічних особливостей у розвитку антиципаційної спроможності особистості. Для реалізації поставлених завдань дослідження було обрано такі методики: методика діагностики темпераменту Я. Стреляу; тест антиципаційної

спроможності В. Д. Менделевича; методика Л. Терстоуна “Шкала темпераментів” (в адаптації Хойновського).

Для перевірки статистично-значущих зв'язків ми обрали кореляційний кореляційний метод. Вибірку дослідження склали 40 студентів-авіадиспетчерів.

Отримані дані можна враховувати в процесі психологічної підготовки студентів за спеціальністю «Управління повітряним рухом».

Список літератури

1. Менделевич В. Д., Соловьева С. Л. Неврология и психосоматическая медицина. Монография. – М.: МЕДпресс-информ, 2002. – 608 с.

2. Сечейко О. В. Детермінанти професійної придатності операторів з управління повітряним рухом / Монографія колективна «Індивідуальність у

психологічних вимірах спільнот та професій в умовах мережевого суспільства. За ред. Л. В. Помиткіної, О. П. Хохліної. – К.: ТОВ “Альфа-ПК”, 2019. – С. 151-155.

3. Сечейко О. В. Диференціальна психологія: підручник / О. В. Сечейко. – К.: Нау, 2016. – 300с.

Науковий керівник: Сечейко О. В., канд. психол. наук, доцент